

İSRÂİLOĞULLARI'NIN BİR ŞEHRE GİRMELERİ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Ak-Televizyon izleyenleri ve Ak-Radyo dinleyenleri!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak Teâlâ Hazretleri sizi iki cihanda, sevdiklerinizle beraber, aziz ve bahtiyar eylesin...

Bu akşamki Kur'an-ı Kerim tefsiri sohbetimizde Bakara Sûre-i Şerifesi'nin 58, 59, 60. ayetlerini ve belki de 61. ayetini sohbetimin konusu yapmak istiyorum.

58. ayet-i kerimeden metnini okumaya başlayalım. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:*

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ
شِئْتُمْ رَغَدًا وَاَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً
نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

(البقرة: ٥٨)

(Ve iz kulne'dhulû hâzihi'l-karyete fekülû minhâ haysü şitüm rağaden ve'dhulü'l-bâbe sücceden ve külû hittatün nağfir leküm hatâyâküm, ve senezîdü'l-muhsinîn.) (Bakara, 2/58)

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

a. Şehre Nasıl Girileceği

Cenâb-ı Hak Teâlâ daha önceki haftalarda açıkladığımız ayet-i kerimelerde, İsrâiloğulları'na, yahudilere insafa gelmeleri için, hak dini kabul etmeleri için, Rasûlüllah Efendimiz'e tâbî olmaları için, kendi öz tarihlerinden, kendi öz peygamberleriyle ecdadı arasındaki olaylardan ibret almaları gereken hadiseleri hatırlatıyordu.

“Biz şöyle yapmıştık, siz böyle yapmıştınız. Sonra affetmiştik...

Sonra yine böyle yapmıştınız. Sonra biz şöyle yaptık...” diye Benî İsrâil'e, yahudilere lütuf ve nimetlerini, ilâhî ikramlarını; onların da bunların karşısında davranışlarını hatırlatıyordu daha önceki ayet-i kerimeler. Böylece 58. ayet-i kerimeye kadar geldik. Burada da yine onlara bir hatırlatma ile başlanıyor:

(*Ve iz kulnâ*) “Hani biz demiştik ki, buyurmuştuk ki...” (*Üdhulû hâzihi'l-karyeh*) *Üdhulû*'nün başındaki elif, hemze-i vasl olduğu için (*kulne'dhulû*) diye bağlanıyor, vaslediliyor. (*Ve iz kulne'dhulû hâzihi'l-karyeh*) “Biz demiştik ki: ‘Bu karyeye, bu yerleşme yerine giriniz!’ demiştik. (*Fekülû minhâ haysü şî'tüm rağaden*) ‘Ve orada nelerden ne zaman isterseniz, ne kadar isterseniz bol bol yeyiniz!’ demiştik. (*Ve'dhulü'l-bâbe sücceden*) ‘Ve kapıdan geçerken secde ederek geçiniz, eğilerek geçiniz!’ demiştik. (*Ve külû hıttatün*) ‘Ve oradan geçerken *hıttah* deyiniz! (*Nağfirleküm*

hatâyâküm) Böyle yaparsanız, biz de sizin hatalarınızı affederiz. Böyle böyle yapın da hatalarınızı, günahlarınızı affedelim!’ demiştik. (*Ve senezîdü’l-muhsinîn*) ‘Ve iyilik yapanlara lütfumuzu arttırırız, arttıracacağız.’ demiştik.” buyruluyor. 58. ayet-i kerime bu.

“—Acaba, “Bu karyeye girin!” denildiği zaman, girilmesi emredilen karye neresi?..”

Bir kere *karye* kelimesi ne demek?.. *Karye*, toplanmak fiilinden, bir araya gelmek mânâsından, o kökten geliyor. İnsanların toplanıp, topluca oturdukları yere deniliyor. *Karye*’nin çoğulu *kurâ* geliyor. Onun için, Mekke’nin bir sıfatı da *Ümmü’l- Kurâ*, Karyelerin Anası... Yâni bütün şehirlerin sultanı, aslı, esası demek oluyor. Bereketinden, Allah’ın lütfunun, rahmetinin, ona verdiği mübarekliğin, mukaddesliğin çokluğundan dolayı...

Köye de *karye* deniliyor, çünkü köy de bir yerleşme yeridir. Daha büyük yerleşme yerlerine de deniliyor. Onun için, *karye* denilince, girilmesi emredilen yerin küçük bir yerleşme yeri diye anlaşılmasına lüzum yok.

Bugünkü Arapça’da ayırımlar yapılmıştır. *Karye* kelimesi küçük yerleşim yeri mânâsına, köy yerine isim olarak kullanılıyor.

Şimdi yahudilere denilmiş ki:

“—Bu yerleşim yerine giriniz!”

Acaba o hangi şehirdi, hangi yerleşim yeriydi?..

İbn-i Abbas RA'dan rivayet edildiğine göre, bu *Eriha* şehriydi. Yâni zâlimlerin, cebbarların, zâlim idarecilerin, düşmanların, Benî İsrâîl'e haksızlık eden azılı hükümetin sahibi olan kimselerin oturduğu bir şehirdi.

Bir rivayete göre de, bu karyede, bu şehirde oturan insanlar Ad kavminin bakıyyesi imişler. Kalıntıları, yâni torunları imişler. Allah'ın kahrına, gazabına uğrayan Semud kavmi var, Ad kavmi var... Ad kavmi, Hud AS'ın peygamber gönderildiği kavim. Onların kalıntıları, Amalika denilen milletin kalıntıları imiş ve bu şehirde o zaman onlar oturuyorlarmış.

Tabii onların oturduğu o şehirse maksat, o zaman kendisine bu şehri girin diye emredilen Yûşâ ibn-i Nûn Hazretleri'dir diyor kaynaklar. Yûşâ AS'ın biliyorsunuz Beykoz'da makamı var. Yûşâ AS'ın kabri olduğu söylenen, Yûşâ tepesi var. Orada cami var, manzaralı güzel bir yerde, çok büyük bir ziyaretgâh var. Çok büyük bir kabir görüntüsünde... Ama tabii hakîkaten Yûşâ AS nerede medfun; orada mı, başka yerde mi, rivayetler çeşitli. Ama Yûşâ AS bilinsin diye söylüyorum.

Yûşâ AS'a söylenmiştir bu söz. Çünkü yahudi tarihinde bilindiğine göre, Eriha şehrini, Mûsâ AS'ın vefatından sonra, onun ümmetinden olan Yûşâ AS fethetmiş. Çünkü, Mûsâ AS ve yahudi kavmi Tih çölünde, Sina yarımadasında, Kudüs'le Mısır arasındaki çölde kırk sene gezdiler, giremediler şehre... Mûsâ AS orada vefat etti. Bu Eriha şehrini, Allah'ın emri üzere Yûşâ AS fethetti, deniliyor.

Eğer, “Bu şehre girin, bu yerleşim yerine girin!”den maksat, Eriha değil de Kudüs-ü Şerif ise, yâni Beytü’l-Makdis ise; o zaman kendisine hitab edilen, söz söylenilen Mûsâ AS’dır. Kırk yıl orada gezdikten sonra, çölden çıkınca, işte oraya girin diye Beytü’l- Makdis’e girişlerini anlatan ayet-i kerime olmuş olur.

“Oraya girin!” Yâni, “Eriha ise Eriha’ya, Kudüs ise Kudüs’e girin!” Tabii biz, Kur’an-ı Kerim’de ismi zikredilmediği için, şehrin hangisi olduğunu şu anda bilecek, ayıracak durumda değiliz. Hangi şehirse artık...

(*Fekülû minhâ*) *Minhâ, fîhâ mânâsına.* “O şehirde yeyin, (*haysü şî’tüm*) ne zaman isterseniz.” *Haysü* mekân da gösterir, zaman da gösterir. “Ne zaman isterseniz, bol bol yeyin!” veyahut, “Neresinde isterseniz bol bol yeyin!” diye kendilerine işaret olunmuş, ilâhî ikram olunmuş. Yâni bir ferahlık var, bir imkân var, bir rahatlık var.

(*Ve’dhulü’l-bâbe sücceden*) “Ama bu şehrin kapısına geldiğiniz zaman, o kapıda secde ederek girin!” Hani Fatih Sultan Muhammed Han İstanbul’u fethedince, şükür secdesine kapanmış:

“—Yâ Rabbi çok şükür, bana Peygamber SAS Efendimiz’in medhettiği komutan olmayı nasib ettin, bu şehri fethetmeyi nasib ettin, o şerefi verdin.” diye yere inmiş, secde eylemiş.

Tabii bu, şükür sadedinde Cenâb-ı Hakk’a secde etmek, mü’min insanların şânıdır, şiarıdır.

Sücceden, sâcidler olarak demek. İsm-i fâilin çoğuludur. Allah- u Teâlâ Hazretleri, “Secde ediciler olarak girin!” buyuruyor. Yâni, “Şükrederek, secde ederek, Allah’a tevâzu göstererek, tevazu ile eğilerek girin!” diye buyurmuş Cenâb-ı Hak.

“Burada secdeden maksad, eğilerek girin; doğrudan doğruya secde edin mânâsına değildir.” diyen müfessirler var.

Ayrıca bir de, (*Ve kûlû hıttatün*) “*Hıttah* deyiniz!” buyruluyor. Bunun izahında müfessirler diyorlar ki: *Hattâ*, Arapça’da koymak, bırakmak demek. *Hıttatün*, (*Hutta annâ hatâyânâ*) “Yâ Rabbi, günahlarımızı affediver, koyuver bir kenara... Bizleri afv ü mağfiret ediver.” mânâsına. Yâni, tevbe ve istiğfar ederek giriniz demek.

Bütün bu sözler bana, Mekke-i Mükerrerme’nin fethini anlatan Nasr Sûresi’ni hatırlatıyor:

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ

يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

(النصر: ۱-۲)

(*İzâ câe nasru’llâhi ve’l-fethu*) “Allah’ın yardımını erişip de Mekke’nin fethi müyesser olunca, Mekke’yi fethedince; (*ve raeyte’n-nâse yedhulûne fî dîni’llâhi efvâcâ*) insanların

küme küme gelip İslâm'a girdiğini görünce, ey Rasûlüm, (*fesebbih bi-hamdi rabbike ve'stağfirhu*) Rabbine hamd ü senâ ederek tesbih eyle ve istiğfar eyle..." (Nasr, 110/1-3) Yâni, "Yâ Rabbi, suçlarımız, eksiklerimiz, kusurlarımız varsa bağışla; sana lââyık ameli yapamayız." diye insan haddini bilecek. İbadetine mağrur olmayacak. Cenâb-ı Hakk'ın lütfunun büyüklüğü karşısında yaptıklarının hiçliğini idrak edecek. İyi bir şeyi yaparken dahi hatası olabildiğini dâimâ düşünecek.

"Cürmünü mu'terif ol, tâata mağrur olma!" diyor Osmanlı şairi.¹ İnsan hatasını bilecek.

---

¹ *Bağdatlı Ruhî'ye ait şiirin tamamı şöyle:*

Sanma ey hâce ki, senden zer ü sîm isterler; Yevme lâ yenfeu'da kalb-i selîm isterler.

Berzah-ı havf ü recâdan geçegör, nâ-kâm ol; Dem-i âhirde ne ümmîd ü ne bîm isterler.

Alem-i meh u hurşîd ü felekte hergiz;

Ne mühendis, ne müneccim, ne hekim isterler.

Alem-i keşf-i meânide çok esrar açılır; Giremez nefsi-gâzab, anda halîm isterler

Sâkin-i dergeh-i teslîm-i rıza ol dâim

Ber murad etmeğe, hizmette mukîm isterler

Unutup bildiğini, ârif isen nâdân ol; Bezm-i vahdette ne ilim, ne alim isterler.

Harem-i ma'nîde bîgâneye yol vermezler; Aşînâ-i ezelî, yâr-i kadîm isterler.

Cürmünü mu'terif ol, tâate mağrur olma; Kî şîfâhâne-i hikmette sakîm isterler.

Kible-i ma'nîyi fehm eylemeyen kecrevler;

Sehv ile secde edip, ecr-i azîm isterler.

Ezber et, nükte-i esrâr-ı dîli ey Rûhî; Hâzır ol, bezm-i ilâhide nedîm isterler.

Hattâ Peygamber Efendimiz'in tavsiyesi değil mi?.. Namazdan sonra, “*Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh... Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh...*” dedikten sonra, yâni namaz kılınmışken, namaz gibi güzel bir ibadet yapılmışken bile, üç defa “*Estağfiru’llâh...*” denilecek. Ondan sonra, “*Allâhümme ente’s-selâmü ve minke’s-selâm, tebârekte yâ ze’l-celâli ve’l-ikrâm.*” denilecek.

“—Namazdan çıkıyor, suç işlemedi ki, niye istiğfar ediliyor?..” Evet, ibadet edildi, suç işlenmedi ama, acaba ibadet Cenâb-ı

Hakk’ın şânına uygun yapıldı mı?.. Aklına hiçbir şey gelmeden Cenâb-ı Hakk’ın divanında durabildin mi?.. Durduğun divanın azametini idrak edebildin mi?.. Cenâb-ı Hakk’ın büyüklüğünü anlayabildin mi, hissedebildin mi?.. Kendini namaza tam verebildin mi?..

Tabii, çeşitli kusurları vardır insanların. Onun için, selâm verince tevbe ve istiğfar etmesi müslümanlara tavsiye ediliyor.

Burada da bu emirleri okuyunca, buna benzer hususların yahudilere de tavsiye edildiğini seziyoruz. Yâni, “O şehre girin, yeyin, için ama, kapısından başınızı eğerek, mütevâzi olarak, şükredici olarak geçin, girin! Ondan sonra da, ‘Yâ Rabbi, bizim günahlarımızı afv ü mağfiret eyleyiver, bir kenara koyuver. Yâ Rabbi nazar etme suçumuza, günahımıza, yüzümüzün karasına...’ gibi bir mânâyâ gelen, *hıttatün* deyiniz!” diye emrediliyor. (*Hıttaten*) diye okunduğuna dair de rivayet var.

(*Nağfir leküm hatâyâküm*) “Ey yahudiler, dediklerimi bu vechile yaparsanız, o zaman biz sizin hatalarınızı bağışlarız. Çünkü emrimize uygun bir şekilde hareket etmiş olacaksınız.” diye, Cenâb-ı Hak onlara tarihte böyle buyurduğunu bildiriyor.

(*Ve senezîdi'l-muhsinîn*) “İyilere de daha ziyâde sevap ve mükâfât vereceğiz.” demiştik diye bildiriyor.

Biliyorsunuz *muhsin*, *ahsene-yuhsinü-ihsân* fiilinden, if'al bâbından ism-i fâildir. Bir şeyi güzel yapmak demek... *Hasüne-yahsünü*, güzel olmak, hasen olmak demek. *Ahsene-yuhsinü*, bir şeyi güzel yapmak demek. Güzel yapan kimseye de *muhsin* derler.

İbadetin de meselâ, en güzel yapılması nasıl oluyordu, hadis-i şeriflerden hatırlayalım:²

الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ

فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

(خ.م.ن.ه.حم.خز.حب.ش.حل.عن أبي هريرة؛ م.د.ت.ن.ه.حب.ق.عن عمر)

(*El-ihsânü en ta'büda'llàhe keenneke terâhu*) “İhsân, Allah'ı görüyormuş gibi ibadeti o kadar içten yapmaktır. (*Fein lem tekün terâhu, feinnehû yerâke*) Çünkü, sen onu göremiyorsun ama, o seni görüyor.” Huzurdasın... Sen onu göremezsin, gözler onu idrak demez ama, Allah seni görüyor. Binâen aleyh, onun gördüğü durumda, edebini takınarak hareket etmen lâzım!..

Böyle güzel hareket edebilip de, ibadetlerini, kulluğunu, Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek, hissederek, edebli, o huzurda olmanın şuuru içinde yapan kimse, tabii muhsin olmuş oluyor.

Her şeyin muhsini vardır. Yâni, herhangi bir işin güzel bir şekilde yapılmasına ihsân denir. Onun için, Peygamber Efendimiz hadis-i şeriflerinde, “Kurbanı keserken bile kör bıçakla kesmeyin! Hayvanı çeke çeke, sürükleye sürükleye götürmeyin! Kurban kesişinizi bile güzel yapın!” diye buyuruyor.

Güzel yapınca tabii, mükâfât fazla olur. Onun için burada buyrulmuş ki: (*Ve senezîdü'l-muhsinîn*) “Eğer güzel yaparsanız, o zaman daha da büyük mükâfâtlar, sevaplar vereceğiz.” mânâsına güzel yapmaya teşvik var.

---

² Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.27, no:50; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.39, no:9; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.101, no:4991; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.25, no:64; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.426, no:9497; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.5, no:2244; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.375, no:159; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.157, no:30309; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:117222; Ebû Hüreyre RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.I, s.36, no:8; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.6, no:2610; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.635, no:4695; Neseî, *Sünen*, c.VIII, s.97, no:4990; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.24, no:63; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.389, no:168; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.203, no:20660; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.528, no:11721; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.383; Beyhakî, *el-Erbaüne's-Suğrâ*, c.I, s.61, no:23; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.44, no:5249; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.57, no:140; Süyûtî, *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.X, s.494, no:10108.

Veyahut da şöyle izah eden müfessirler olmuş: “Bu şekilde hareket etmeniz, mütevâzi, boynu bükük şehre girmeniz, ‘Affet yâ Rabbi!’ demeniz sebebiyle, kötülük yapmış olanlarınıza Allah tevbe nasib edecek; ama kötülük yapmamış, kulluğunu güzel yapmış olanlara da daha büyük mükâfât verecek.” diye izah etmişler.

Yâni kavmi ayırmışlar. Kötülük yapanlar, böyle yaptıkları zaman tevbeleri kabul olacak, mağfiret olacaklar. Kötülük yapmayıp, anlayışlı güzel kulluk yapmış olanlar da, tabii ötekilerden daha büyük mükâfât alacaklar. Çünkü hiç ayakları sürçmedi, şaşırmadılar demek oluyor.

b. Zalimlerin Sözü Değiştirmeleri

Ama böyle olmamış:

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ

فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا

مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

(البقرة: ٥٩)

(*Febeddele'llezîne zalemû kavlen gayre'llezî kîle lehüm*) “Bu günah işleyenler, zulmedenler sözü değiştirdiler.” Yâni, *hıttatün* sözünü değiştirmişler, tevbe ve istiğfar etmek sözü yerine, alay etmek mânâsına sözler söylemişler. Kırmızı buğday mânâsına gelen,

hıntatün demişler. Yâni, peygamberlerinin sözüyle alay etmişler. Sözü yapıyor gibi yapıp, alaylı bir tavır takınmış zâlimler.

Veyâhut kendilerine emredilenleri tutmamışlar, emrin hilâfına hareket etmişler. Öyle mütevâzi girmemişler. Rivayete göre bazıları inadından, eğilip girmek yerine sırtüstü, kaba etleri üzerine oturup, “Buğday, buğday...” diyerek girmişler. Cenâb-ı Hak’ın emirleriyle, Peygamberlerinin kendilerine söylediği şeylerle alay ediyorlar.

(*Feenzelnâ ale’llezîne zalemû mine’s-semâ’*)
“Onun üzerine zulmedenlerin üzerine biz semâdan bir azab indirdik; (*bimâkânû yefsukûn*) fâsık olduklarından, fıska saptıklarından, fıska u fücür durumu takındıklarından, Allah’ın emrinden dışarıya çıktıklarından dolayı.”

Biliyorsunuz zulmetmek, ille birisinin gırtlığına çöküp onu bastırmak, onu ezâlandırmak, sadistlik yapmak demek değil; günah işlemek durumunda olan kimseye de nefesine zulmetmiştir derler. Adam kendi başında, hiç kimseye zararı yok. Akşamleyin masasına kuruluyor, kafayı çekiyor, içki içiyor... O da zulmediyor, kendine zulmediyor. Evet, bir başkasının gırtlığına çökmüyor ama, netice itibarıyla Allah’ın emrini tutmadığından, günah işlediğinden, kendisini tehlikeye soktuğundan, ona da zalim derler.

Buradaki (*ellezîne zalemû*) sözü, günah işleyenler, âsî, mücrim olanlar mânâsına da gelir; tabii haksızlık yapanlar, sadistlik yapanlar, gaddarlık yapanlar mânâsına da gelir. Bunlara Cenâb-ı Hak, azab indirmiş semâdan...

Semâdan indirilen azabın ne olduğu, çeşitli rivayetlerde belirtiliyor. Allah tâun hastalığı indirmiş, taun bir çeşit vebâdır deniliyor. O anda yetmiş bin kişi, yahut başka rakamlar söyleniyor. Helâk olmuşlar. Demek ki, böyle salgın hastalıklar, zelzeleler, rüzgârlar, afetler, felâketler kavimlerin zalimliklerinden, günahkârlıklarından, Allah'ın emrini tutmadıklarından dolayı, Allah tarafından gönderiliyor. Bunları böyle anlamak lâzım!

Kuraklık, sel felâketi, zelzele felâketi, veyahut salgın bir hastalık... Demek ki Cenâb-ı Hak, kullarının asi olanlarını, söz dinlemeyenlerini dünyada da cezalandırıyor. Ahiretteki cezaları da bâkî kalmak üzere, hesapları tam kesilmemek üzere... Dünyada da, ahirette de ettiklerinin cezasını veriyor.

Böylece yahudilere tarihî bir olay hatırlatılmış oluyor. Onların bu sözü dinlemeyince azaba uğradıkları hatırlatılmış oluyor. Cenâb-ı Hak onları afv ü mağfiret edeceğini söylediği halde, aksini yapınca, cezaya, belâya çarpıldıkları anlatılıyor.

Bu da yine daha önceki ayet-i kerimelerin siyâkı içinde, akışı içinde onlara bir ihtar... “Bakın, iyi kul olursanız mükâfât alırsınız; ama kötülük yaparsanız, mâzîde ecdâdınız böyle cezalara çarpıldığı gibi, siz de cezaya çarpılırsınız. Bu peygamberlerin işini ciddîye almak lâzım! Peygamberlere karşı gelmek olmaz, sözünün aksini yapmak olmaz.

O zaman onların azab gördüğünü siz tarih kitaplarınızda okuyorsunuz ya, aynı şeyler şimdi de sizin başınıza gelir.” gibi, anlaşılar diye Rabbimiz bunları hatırlatıyor Kur’an-ı Kerim’de.

c. Mûsâ AS Asâsını Vurunca Taştan Su Çıkması

Altmışınca ayet-i kerimeye gelelim. Bir başka nimetini Cenâb-ı Mevlâ onlara hatırlatıyor:

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ

الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا

قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ

رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعَثُوا فِي الْأَرْضِ مُمْسِدِينَ

(البقرة: ٦٠)

(Ve izi’steskâ mûsâ li-kavmihî fekulna’drib bi-asâke’l-hacer, fe’nfecerat min hüsnetâ aşrate aynâ, kad alime küllü ünâin meşrabehüm, külû ve’şrabû min rizkî’llâhi ve lâ ta’sev fi’lardı müfsidîn.) (Bakara, 2/60) Sadaka’llâhu’l-azîm.

Yine hatırlatılan tarihî olaylardan bir yenisi, sekizincisi:

(Ve iz) “Hani hatırlayın ki, hatırınıza gelsin ki, (isteskâ mûsâ li-kavmihî) kavminin ihtiyacı gitsin diye, kavmi için Mûsâ AS su verilmesini

istemişti.” *İsteskà-yesteskî-istiskà; sakyâ,* sulamak kökünden, istif'al bâbı, sulanmayı talep etmek demek olur. “Mûsâ AS Rabbinden kavmi için su verilmesini, su gönderilmesini talep etti.”

Bu Tih çölünde kırk sene kaldıkları zaman, men ve selvâ ile, bıldırcın eti ve kudret helvasıyla beslendikleri; üzerlerine bulutların gölge yaptığı, korundukları zamanda oldu. Çölde susuzluk çekince, Cenâb-ı Hakk'a tazarru ve niyaz eyledi Mûsâ AS... Cenâb-ı Hakk'ın peygamberlerinden, sevdiğimiz, hürmet ettiğimiz mübârek bir peygamber.

“Mûsâ AS, ‘Yâ Rabbi, kavmim susuz kaldı, su ihsân eyle!..' diye dua edince; (*fekulnâ*) biz buyurduk ki, ben Azîmü'ş-şan buyurdum ki: (*İdrıb bi-asàke'l-hacer..*)”

Ben kelimeleri kesik okuyunca, hemze-i vasılları ayrı okuyorum. Ama devam edilince, (*Ve izi'steskà mûsâ li-kavmihî fekulna'drib bi-asàke'l-hacer*) diye vurularak okunur.

O zaman Cenâb-ı Hak ne buyurmuş: (*İdrıb bi-asàke'l-hacer*)“Elindeki şu asân ile şu taşa vur!” buyurmuş.

Hacer kelimesi elif-lâmlı geliyor. Bu elif-lâm'dan dolayı, o taşın belirli bir taş olduğunu söylemiş bazı müfessirler. O taşın Adem AS ile cennetten geldiği, peygamberlerden peygamberlere intikal ettiği, ondan sonra da Şuayb AS'dan Mûsâ AS'a geldiği söyleniyor. Bunu bir örtü içinde sakladığı ve yanında bulundurduğu rivayet ediliyor. Böyle dört köşe,

bir mübarek taş. (*Fe'nfecerat min hüsnetâ aşrete aynâ*) “Asâsıyla o taş vurunca, ondan on iki tane pınar, göze, yâni çeşme akmaya başladı, fışkırdı.” *İnficar*, yarılıp fışkırmak mânâsına. Bir rivayete göre böyleymiş.

Başka rivayetler var. Bu taşın gözenekli hafif bir taş olduğu, asâ ile vurulunca su çıktığı, tekrar asâyla vurduğu zaman suyun kesildiği, kuru vaziyette örtüsünün katlandığı rivayet ediliyor. Ne zaman su ihtiyacı olursa, vurulduğu rivayetleri var.

Bir de, “Buradaki *el-hacer*, cins içindir. ‘Bir taş vur, hangi taş olursa olsun...’ demektir. Yanında gezdirdiği taş olmasa bile, o rivayet değil de işin aslı başka olsa bile, bir taş vurunca o taştan on iki tane pınar fışkırdı. Belki oradaki taşlardan birisidir.” diye de rivayet ediliyor.

Taşa vurunca oradan su çıkması mühim. Bu bir mûcizedir. Taş’tan Cenâb-ı Hak suyu çıkarttı. Tabii o eğer çölün bir yerinde bulunan bir kayada ise, vurulunca o asânın mûcizevî hali dolayısıyla, çatlayıp aralarından suların çıkması daha tabii, herkesin anlayabileceği bir şey...

Öteki türlü, yanında gezdirilen bir taştan su çıksa, on iki çeşmeden her kabile, sıbt, İsrâiloğulları’nın kabileleri hepsi içiyorlar, ama su bitmiyor, ihtiyaçlarını görüyorlar. O da bir mûcize... O da olabilir, ötekisi de olabilir. Cenâb-ı Hakk’ın kudreti her şeye kâdir.

Çünkü, Peygamber SAS Efendimiz'den de kavmi, ashâb-ı kirâm (*rıdvânu'llâhi aleyhim ecmaîn*) hazretleri, ihtiyaç olunca, susuzluktan kıvranınca su istediler. Peygamber Efendimiz parmaklarını su kâsesinin içine koydu; herkes istediği kadar suyu aldı, nice nice insan suya kandı. Hayvanlarını suladılar, abdestlerini aldılar, ihtiyaçlarını gördüler. Rasûlullah Efendimiz'in parmakları arasından, Cenâb-ı Hak herkesin ihtiyacına bol bol yetecek kadar su gönderme mûcizesini, Peygamber Efendimiz'den de biliyoruz.

Öyle veya böyle, hepsi Cenâb-ı Hakk'ın olağanüstü kudretinin, olağandışı işleri de yapmasının bir belgesidir. *Âmennâ ve saddaknâ...* Cenâb-ı Hak dilerse her şeyi yapar. Ölüyü diriltir, diriye öldürür, her şeye kâdirdir; *ve hüve alâ külli şey'in kadîr...* Biz bunu biliyoruz, inanıyoruz. Mûsâ AS'a da bunun olağanüstü olarak verildiği burada da belirtiliyor.

Sonra onlara denildi ki: (*Külû ve'srebû min rizkı'llâh*) "Allah'ın rızkından, size rızık olarak verdiği şeylerden yeyiniz, içiniz!"

Yeyiniz dedikleri neler?.. *Men ve selvâ*, bıldırcın eti ve kudret helvası... O çölde onların nasıl kendilerine geldiğini daha önceki hafta anlatmıştım.

Su da, Mûsâ AS asâsını taşa vurunca, onun bereketiyle çıkmıştı. Ama bu asânın bir peygamber asâsı olduğu da muhakkak. Çünkü, Firavun'un sihirbazlarının bütün sihirlerini

yutmuş. Olağanüstü bir kudreti olduğu da muhakkak... Denize vurulduğu zaman, deniz ikiye yarılmış. Uzun bir asâ olduğu söyleniyor, kaç arşın olduğuna dair rivayetler var. Ucunun iki çatal olduğu şekli rivayetler arasında zikrediliyor.

Cenâb-ı Hak onlara, peygamberleri eliyle işte bu olağanüstü mûcizeleri göstermiş. Peygamberleri yanında bir lütuf olarak “Yeyiniz, içiniz Allah’ın rızkından!” buyurmuş. *(Ve lâ ta’sev fi’l- ardı müfsidîn)* “Yeryüzünde müfsidler olarak, müfsidler halinde isyan, bozgunculuk çıkartmayın!” diye onlara emreylemiş Cenâb-ı Hak...

Tabii, “Allah’ın emirlerinden baş kaldırıp, i’tidâ edip, haddi tecâvüz eyleyip böyle müfsidlikler yapmayın, müfsid halinde olmayın!” diye Allah-u Teâlâ Hazretleri onlara emretmiş.

d. Kulluğumuzu Güzel Yapalım!

Bundan sonraki 61. ayet-i kerime, sayfanın yarısından sonuna kadar uzun bir ayet-i kerime. Onu inşaallah önümüzdeki hafta anlatacağız. Böylece bu ayet-i kerimelerle, Cenâb-ı Hak nimetlerini anlatmaya devam ediyor. Bütün bunların hepsinde, bir zamanlar kendisine ikram edilen bir kavmin doğru yola gelmesi için ikazlar var, tavsiyeler var, hatırlatmalar var.

Bizim buradan ne ders çıkartmamız lâzım?.. Bir zamanlar Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin kendilerine lütf u ihsân ettiği insanlar,

aynı kavimler, sonra bir zaman gelip söz dinlemezlerse, gözden düşebilirler. Gözden düşünce, asi olunca cezayı çekerler. İtaat edince, muhsin olunca, mükâfatları artar. İşleri emredildiği şekilde yapmadıkları zaman da, cezaya uğrarlar.

Bu kural herkes için geçerli... Bizim için de geçerli, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Biz de Allah'ın kullarıyız. El-hamdü lillâh Allah'ın hak dinine sâlikiz. Doğru yol üzerindeyiz, İslâm dini üzereyiz. Cenâb-ı Hakk'ın Kelâm-ı Kadîm'i, hiç bozulmadan muhafaza edilerek elimize gelmiş. İşte ayetlerini okuyoruz. İşte ne kadar güzel ciltlerle izahlar var, tefsir kitapları var... Bunları tatlı tatlı okuyup, öğrenmek lâzım!..

Keşke bütün radyo programlarımız, keşke bütün televizyon programlarımız, yayınlarımız, hep Allah'ın kelâmını, Rasûlüllah'ın hadis-i şeriflerini anlatmak olsa; bunları hep öğrenecek!..

Çünkü bunlar her şeyin başı... Bunları öğrenip, bunlardan ibret alacağız, o emirleri tutacağız. Emir tutmayınca, biz de gözden düşebiliriz. Çünkü, Peygamber Efendimiz kendi kızı Fâtımatü'z-Zehrâ'ya dahi ihtar eyledi:

“—Senin babanın peygamber olması sana fayda vermez! Aman evlâdım, sırf benim hatırım için sen kurtulmazsın; iyi bir müslüman olmağa dikkat et, ibadetlerini yapmağa dikkat et!” buyurdu.

Kızına tavsiye ederken bile böyle buyurdu. Çok severdi, kızı geldiği zaman ayağa kalkardı, alnından öperdi; sevgi, saygı gösterirdi, yakınlık gösterirdi. Ama işin ciddiyetini de bir taraftan söylüyor.

Biz de işin vahâmetini ve ciddiyetini anlamalıyız. Allah'ın dini çok ciddî bir yol ve bu emirleri tutmak çok önemli!.. Bu emirler dinlenmediği zaman, hem dünyada hem ahirette felâketlerin geldiği, eski ümmetlerin başına gelen olaylardan anlaşılıyor. Allah korusun... Allah'a asî olmaktan bizi Cenâb-ı Hak korusun... Tevfîkini bizlere refîk eylesin... Şeytana uydurmasın...

Şeytanın hileleri, oyunları çoktur. Şeytan çok usta bir aldatıcıdır. Hazret-i Adem Atamız zamanından beri bu faaliyetlerini yaptığına göre, insanlığın tarihi kadar eski bir aldatma tecrübesi vardır. Zavallı, tecrübesiz müslümanları kolay aldatabilir. Onun için, şeytanın şerrinden Allah'a sığınmak lâzım!..

Herkese işi tatlı gösterir, günahı hoş gösterir, aldatabilir. Şimdi bizim zamanımızın insanlarına da, onların damarlarına uygun bir yerden girer. Der ki:

“—Yâhu, bırakın bu eski efsaneleri!..”

Çünkü, Kur'an-ı Kerim ayetlerine efsâne demek, müşriklerin eski adeti.

“—Bırakın bu hurafeleri, efsaneleri! Hangi çağda yaşıyoruz yâhu?” dedirtir.

Amerika'da bir Amerikalı müslüman olmuş... Hem güleceğim geldi, hem üzüldüm. Müslüman olunca, adamcağız yeni bir heyecanla, açmış telefon rehberini, müslüman isimlerine bakmış. Muhammed, Ahmed, Hasan... meselâ. Sıradan bir ismin numarasını çevirmiş, karşısına birisi çıkmış:

“—Buyurun, ne istiyorsunuz?” diye İngilizce olarak sormuş. O da demiş ki:

“—Ben yeni müslüman oldum, bir Amerikalıyım! Rehberden sizin isminizi buldum, tanışmak istedim. Yâni, bir müslüman arkadaşım olsun istedim. Sizin İslâmî tecrübeniz de fazladır. Onun için telefon açtım.” filân deyince, karşı taraftaki adı müslüman, içi kâfir adam demiş ki:

“—Yâhu kardeşim, hangi yüzyılda yaşıyoruz!..” demiş.

Yirminci Yüzyıl'da yaşıyoruz. Amerikalı da biliyor. Senden daha da ileri; Amerikalı, onun bilgisi görgüsü de fazla... Yirminci Yüzyıl'da yaşıyoruz, ne var yâni?.. “Hangi çağda yaşıyoruz; yâni bu çağda müslüman olunmaz, dindar olunmaz!” demek istiyor.

Böyle düşünenler, gelsinler, Avrupa'yı, Amerika'yı, Avustralya'yı görsünler! Ben size bir hatıramı anlatayım:

Seyahatlerim esnasında, daha iki üç hafta önce bir yerde konakladık. Geceleyin otelde kaldık. Sabahleyin şöyle baktık, kenarda bir levha var; ormanın kenarında bir gezinti,

sayfiye yeri varmış. Orda masalar varmış, ocaklar varmış, kebab yapma imkânı varmış... Her türlü teşkilat varmış. “Ormanın kenarındır, güzeldir. Gidelim, kahvaltıyı orada yapalım!” dedik.

Önceden keşif için arabaya atladık, o yeri arıyoruz. Bakalım güzel mi?.. Kahvaltıyı orda yapacağız. Hanımları, çocukları da çağıracağız. Oradaki hazır masalarda kır sefası yapacağız. Piknik diyorlar ya, ben onu demiyorum, Türkçe’sini bulmağa çalışıyorum. O yeri aramağa başladık, bulamadık. Levhada gösterilen yere biraz ilerleyip öyle sapmışız. Geçmişiz biraz, bulamadık. Yolda baktık, idman kıyafetleri giyinmiş bir kadın... Eşofman dedikleri, bileklerine kadar uzun, üst tarafı da kolları uzun giyimli bir kadın...

Sabah vakti. Biz sabah namazını kıldık, öyle çıktık aramaya... Baktık kadın koşturuyor, yâni idman yapıyor. Sizin spor dediğiniz şey... Ben demiyorum. İdman için koşuyor, sıhhati gelişsin diye, ayakları gelişsin, ciğerleri gelişsin diye...

Biz de araba ile yanına kadar yaklaştık. Şöyle ürkütmeden, korkutmadan... Çünkü ormanın yolunda koşuyor. Yâni, emniyetli yer. Bizim Türkiye’de, böyle koşan bir insanın yanına bir araba yanaşsa, adam veya kadın ürker.

O durdu böyle. Bizim arkadaş en güzel, kibar İngilizce’siyle selâm verdi. Hayırlı sabahlar diledi. Ondan sonra dedi:

“—Biz burada ormanın kenarında güzel bir mesire yeri varmış, kır sefası yapılacak yer varmış, onu bulamadık. Nerede acaba?” filân dedi.

O da durdu. Çok kibar bir hanımefendi, ciddî bir hanımefendi. Korkmadı da... Biz yabancıyız, takkeliyiz, hepimiz sakallıyız arabanın içinde... Hiç endişe etmedi:

“—Yanlış gelmişsiniz, bir önceki yerden sapacaktınız. Şöyle gidecektiniz.” filân diye anlattı.

Ama ben o arada baktım, Avustralya’da 20. Yüzyıl’da, 21. Yüzyıl’a bir yıl kala, sizin anlayacağınız 21. Yüzyıl’da idman yapan çağdaş bir kadın; bizim gibi gerici değil, mürteci değil... Bir de baktım ki elinde bir hristiyan tesbihi... Bizim tesbihler gibi boncuk boncuk ama, biraz durakları farklı, bizimkiler gibi otuz üçlü değil. Elinde tesbih, sabahleyin koştururken, kendi dininde tesbih çekiyor, aziz ve muhterem kardeşlerim!..

Bizimkiler hiç batıyı tanımıyorlar, hiç batı medeniyetini anlamamışlar; yamyamlık, barbarlık ediyorlar. Dinin, imanın karşısına çıkanlar, çağdaş dünyayı hiç tanımıyorlar ve insan haklarını çiğniyorlar. Din ve vicdan hürriyetini çiğniyorlar.

Buradaki insanlar çok dindar. Çok şeyler anlatabilirim. Bizim buradaki bir şahıs... Bir tane daha anlatacağım, belki zaman geçiyor ama, bunlar belki okuduğum ayetler kadar tesir edecek bilgiler.

Burada araba sürerken suç işledi mi, ceza yazıyorlar. “Cezayı ödeyemeyeceğim!” dediğin zaman, çeşitli seçenekleri var. “Madem para veremiyorsun, o halde gel, bir işte şu kadar çalış; ya da şu kadar gün hapiste kal!” diyorlar. Meselâ, bir gün hapis, üç yüz dolar yerine geçiyormuş.

Bizimkilerden bir tanesinin, araba sürerken işlediği suçun cezasını ödeyecek parası yokmuş hakîkaten... Hapse girmiş. Bugün arkadaş anlatıyor da, güldük. Siz de güleceksiniz belki duyunca... Hapse girmiş. Ondan sonra hapishane yöneticilerine dayatmış:

“—Ben müslümanım, ben sizin bu domuz etli yemeklerinizi yiyemem; bana helâl gıda getirin!” demiş.

Bunu bana anlatan arkadaş kasaplık yapıyor, helâl et satıyor. Hapishanenin sorumluları onu aramışlar, bulmuşlar. Gelmişler, o mahkûm için helâl et almışlar. İşte 20. Yüzyıl’ın medeniyeti bu... İşte batı gerçek çehresiyle bu...

Her sokağın köşesinde diyebilirim ki, kilisenin bir binası var. Bir kilise var, bir kilise okulu var, bir müessese var... Hepsi bizden kat kat daha dindar. Bizim ilericilerden, gazetecilerden, subaylardan, memurlardan, bakanlardan, hepsinden son derece dindarlar.

Bir teknik üniversite hocası İngiltere’ye ihtisas yapmağa gidip dönmüştü, ben hatırlıyorum küçükken... “İngilizlerin çoğu ateist...”

filân diyordu. Yanlış görmüş, yanlış duymuş, ben katılmıyorum. Benim gördüğüm, evet bir taraftan dünyevî keyiflerini zevklerini yapıyorlar ama, dindarlık var gücüyle, canlı olarak hâlâ devam ediyor.

Sabahleyin idmanını yaparken elinde tesbih, kadın, saçları da aktı. Herhalde ellinin üzerindeydi kadın; bir taraftan tesbih çekiyor, bir taraftan idman yapıyor. Uyansın bizim zavallılar, dünyayı tanısınlar ve öteki zavallı müslüman kardeşlerimize zulüm ve baskı yapmasınlar!

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

01.06. 1999 - AVUSTRALYA

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

